

AMMATTIKASVATUKSEN KENTÄLTÄ

Opettajien hiljainen tieto uusiokäyttöön – kiitos...

Jo kohta kaksikymmentä vuotta, aluksi työkyvyttömyys- ja sittemmin vanhuuseläkkeellä ollut entinen ammattiopettajakollegani sanoi toivuttuaan ännestä sydäninfarktista, että hänestä ei taida olla enää kuin hernekeppien ja pajupillien vuolijaksi.

Luonnollisesti yritin piristää häntä maalailemalla kohtuullisen ruusuisia kuvia ns. kolmannen elämän alkamisesta eli edessä olevien eläkevuosien uusista haasteista. Keskusteluissamme vilahti myös siihen maailman aikaan vielä vähän käytetty termi: hiljainen tieto...

”Kuka minun tietojani, ammattitaitoani enää kaipaa?” hän kysyi lisäten ”Minulta ei ole työssä ollessani viimeisen viiden vuoden aikana kukaan kysynyt yhtään mitään ja nuoret juipit, ns. tulevaisuuden tähdet, pedagogit ajelevat korskeanrennosti ohi oikealta ja vasemmalta muka kristallinkirkkaine ammattiajatuksineen ja -asioineen! Lisäksi he toitottavat, että kaikki löytyy kuulemma kohta kaiken lisäksi netistä! Leukailua, sanon minä! Minä en aikanaan nakki-sormineni osannut edes tietokonetta

kunnolla aukaista, hyvä, että on-off-katkaisimen löysin, puhumattakaan, että sieltä jotain järjellistä olisin ottanut hyötykäyttöön!” hän hiukan alakuloisesti pohdiskeli. Hätkähdin hänen vuodatuustaan.

No katsotaan ainakin aluksi, mitä sieltä netistä nykyisin löytyy ns. hiljaisesta tiedosta.

Googlega löytyi koneeltani hiljaisesta tiedosta napin painalluksella noin 110 000 osumaa 0,24 sekunnissa...

Esimerkiksi:

Wikipedia

Loikkaa: [valikkoon](#), [hakuun](#)

• Hiljaisella tiedolla tarkoitetaan hyvin henkilökohtaista **tietoa**, jota on vaikea jakaa. Se voi sisältää esimerkiksi jonkin taidon, esimerkiksi miten omellaan takki. Tätä ei voi helposti selostaa tekstinä ja kädestä pitäen opettamisenkin on vaikeaa. Hiljainen tieto on kokemuksen ja kehon tietoa. Käsitteen loi alun perin filosofi **Michael Polanyi**. We know more than we can tell” – me tiedämme enemmän, kuin voimme/osaamme kertoa tai kuvata...

Käsitteen toi suomalaiseseen keskusteluun **Hannele Koivunen** teoksessaan *Hiljainen tieto* (1997), jossa hän käänsi englannin *tacit knowledge* -käsitteen hiljaiseksi tiedoksi.

Hiljaisen tiedon vastakohta on eksplisiittinen eli käsitteellinen tieto, jota voidaan prosessoida ja tallentaa suhteellisen helposti samoin kuin viestiä ja jakaa. Lääkärin diagnoosi on osittain hiljaista tietoa, osittain eksplisiittistä tietoa, joka voidaan kirjoittaa lääkärikirjoihin.

Nykyisin hiljaista tietoa on Suomesakin tutkittu paljon.

Aluksi eräitä hajanäkemyksiä hiljaisesta tiedosta tutkimusaineistoista kerättyinä:

- se on intuitiivista, kokemusperäistä, ruumiillista tai kehollista
- sitä on vaikeaa ilmaista täsmällisin käsittein, tämän vuoksi voi olla vaikeaa jakaa toisille
- se on henkilökohtaista ja persoonallista, voi olla kuitenkin myös yhteisöllistä
- sitä on "tässä ja nyt"; kasvokkainen face to face -vuorovaikutus – hiljaisen tiedon luomisessa vahva kontekstisidonnaisuus
- se on joskus jopa myyttistä tai mystifioitua.

Se on laajempaa kuin pedagoginen tai didaktinen osaaminen.

Sitä on ammatillisuus, halu kehittää itseään ja kasvaa työssä.

Sitä on nimenomaan vuorovaikutusosaaminen

- Esimerkiksi luokkatilanteiden toistuvuuden myötä kehittynyt silmä, miten tilanne etenee

- Oppilashuollolliset asiat – tieto siitä, miten toimitaan sidosryhmien kanssa.

Sitä on keinovalikoima

- Opetustilanteissa tuntuma siihen, miten kukin ryhmä oppii (erilaiset työskentelytavat).

Kenellä on hiljaista tietoa?

Hiljaista tietoa on kaiken ikäisillä perustuen eri ominaisuuksiin ja osamiseen

- nuorten hiljaista tietoa on työn tekniiseen ja sisällölliseen osaamiseen liittyvät asiat (esim. atk-aidot) ja toisaalta myös uudet, raikkaat ideat ja näkemykset työhön
- ikääntyneiden hiljainen tieto on kokonaisvaltaista, vankkaa ammatillisesta osaamista.

Hiljainen tieto on peräisin

- koulutuksesta
- työkokemuksesta ja elämäkokemuksesta
- karttuminen ei riipu yksin kronologisesta iästä, ammattitaidon kehittyminen on yhteydessä työntekijän työsaoloaikaan.

Hiljainen tieto jaetaan usein kahteen pääryhmään: yksilön ja työyhteisön hiljainen tieto...

Hiljainen tieto siirtyy arjessa, osana työyhteisön normaalia toimintaa

- havainnointi, toisten työn seuraaminen, kysyminen, kertominen, keskustelu
- vuorovaikutus ja vertaistuki tärkeää.

Hiljaisen tiedon siirtoon voi olla myös muodollisia keinoja

- työssä oppiminen
- työparityöskentely
- työkierto
- perehdytys
- mestari – kisälli – malli
- mentorointi
- työnohjaus.

On erittäin olennaista hiljaisen tiedon tunnistaminen ja toisaalta halu jakaa tietoa. Toisaalta tilanteeseen liittyy kaikenikäisten osaamisen arvostaminen. On siis monia työtilanteita, joissa hiljainen tieto siirtyy. Usein se toteutuu parhaimmillaan yhdessä tekemisessä, työparityöskentelyssä. Tärkeää on myös yhteinen aika ja tila...

Silloin on aikaa luovaan kehittämiseen, toisten työn seuraamiseen, kokemusten vaihtoon, palautteen sekä vertaistuen antamiseen ja saamiseen. Työyhdessäoloa parhaimmillaan! Todetakaan, että “kahvipöytäkeskusteluja” ei pidä väheksyä, joissa avoin dialogi ja keskustelu rönsyilee. Em. tilanteessa erilaisia näkemyksiä on lupa tuoda julki, mutta se vaatii kohtalaisen hyvät työntekijöiden väliset suhteet: Silloin vuorovaikutus on luontevaa ja rankkakin irrottelu sallitaan...

Valitettavan usein kahvipöytäkeskusteluille ei ole laajemmin mahdollisuutta, vaan työpaikat ovat pirstaloituneet erilaisiin kuppikuntiin, joissa turhanpäiväinen paskanjauhaminen rehottaa. Hiljaisen tiedon siirtymiselle ei silloin ole juurikaan edellytyksiä...

Kyllä rehellisesti on todettava, että kaiholla muistelen aikoja, käytännössä 1980-luvun alkupuolta, jolloin tapana

oli, että koko ammattioppilaitoksen väki kävi yhteisellä, ilmaisella aamupalalla oppilasruokalassa ja jotakuinkin yhtä aikaa = kevytporrastettuna ruokailemassa. Niin ja olivathan ne yhteiset, ilmaiset iltapäiväkahvitkin isossa opettajainhuoneessa – todellinen hypertiedonsiirtotahtuma...

Nykyisin ammattiopettajien aika menee näyttöruutuja tuijotellessa, sähköposteihin vastatessa, kännykköihin rupatellessa, palavereissa juostessa, raportteja kirjoitellessa, jne. – pääasiassa konttoristin hommaa – tuskin ehtivät tunneilla luokissa tai työsaleissa käydä! Eipä siinä taida tilaa juurikaan olla hiljaisen tiedon siirtymiselle vai onko sitenkin – mitä itse arvelet omalle kohallesi?

Pohdiskeluterveisin

Aki Pyykkö

Opetusalan eläkeläinen Kemistä